

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149, i vad den avser utlämnande av stödlån åt egnahemslåntagare, jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkten 108, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1932/1933 till hjälpåtgärder åt vissa egnahemslåntagare m. m. ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 26 februari 1932 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 149, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att å statslån från egnahemslånefonden, som för år 1920 eller senare år beviljats eller beviljades för utlämnande av egnahemslån för jordbrukslägenheter, räntan finge för åren 1932 och 1933 nedsättas till 3.7 procent å statslån, varför amorteringsskyldighet ej föreläge, och till 3.3 procent å den stående delen av statslån, varför amorteringsskyldighet föreläge, allt under villkor att låneförmedlare medgäve innehavare av egnahemslån från ifrågakommande statslån enahanda nedsättning av räntan;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall med hänsyn till föreliggande omständigheter bevilja låneförmedlare anstånd under högst tre månader med erläggande helt eller delvis av föreskrivna ränte- och kapitalavbetalningar till egnahemslånefonden;

3) medgiva, att Kungl. Maj:t finge i huvudsaklig överensstämmelse med i bilaga A till statsrådsprotokollet intagna bestämmelser utfärda kungörelse om ändrad lydelse av §§ 1, 15 och 17 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten; samt

4) för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkt förslag, av stödlån åt egnahemslåntagare för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 550,000 kronor.

I anledning av proposition har inom riksdagen väckts följande, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 309 av herr *Larson, Edward*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 149, att räntenedsättningen å egnahemslån till jordbrukslägenheter göres permanent, samt att anslaget till stödlån i enlighet med 1931 års egnahemsutrednings förslag utökas till 1,100,000 kronor»; samt

b) II: 462 av herr *Ericson* i Boxholm *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen beslutar företaga sådan förändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 149

1) att räntan å egnahemslån, som för år 1920 eller senare år beviljats eller beviljas, nedsättes till 3.6 % för jordbrukslån under hela lånetiden samt å bostadslån under den amorteringsfria tiden som hittills efter 4 % och under amorteringstiden efter 4.5 %,

2) att för utlämnande i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag av stödlån åt egnahemslåntagare för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,100,000 kronor.»

Beträffande de under punkterna 1)—3) i propositionen framställda förslag samt motionärernas yrkanden rörande egnahemslånens räntesatser har jordbruksutskottet avgivit utlåtande den 31 maj 1932, nr 88.

Propositionen och motionerna i övrigt, eller således i vad de avse frågan om utlämnande av stödlån åt egnahemslåntagare, hava av jordbruksutskottet överlämnats till behandling i sammansatt första lag- och jordbruksutskott.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden i sist berörda avseenden, hänvisas till motionerna.

I skrivelse den 22 maj 1931, nr 280, anhöll riksdagen, i anledning av motionerna I: 270, II: 5, II: 25, II: 26, II: 225, II: 306 och II: 307, under åberopande av jordbruksutskottets, av riksdagen godkända utlåtande nr 74, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa utredning, i vad mån en statlig hjälpaktion för vissa egnahemslåntagare kunde anses erforderlig, och rörande lämpligaste sättet för densammans genomförande samt för 1932 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Vid anmälan den 12 juni 1931 av nämnda riksdagsskrivelse ävensom vissa till jordbruksdepartementet inkomna framställningar i ämnet, berörande bland annat frågan om egnahemsförhållandena i Malmöhus län beslöt Kungl. Maj:t uppdraga åt statens egnahemsstyrelse jämte fyra särskilda utredningsmän, vilka chefen för jordbruksdepartementet skulle äga tillkalla och av vilka en skulle tillkallas endast för utredningen i vad anginge förhållandena i Malmöhus län, att verkställa den i riksdagsskrivelsen begärda utredningen.

Utredningsarbetet har av egnahemsstyrelsen jämte följande tillkallade utredningsmän, nämligen ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren G. H. Svensson i Grönvik, jordbrukskonsulenten K. S. Westelius,

Luleå, landstingsmannen P. Lovén, Tottarp, Djurslöv, och, i vad utredningen avsett förhållandena i Malmöhus län, egnahemsinnehavaren Olof Olsson, Rönneholm, bedrivits under benämningen 1931 års egnahemsutredning.

Med skrivelse den 27 november 1931 har 1931 års egnahemsutredning avlämnat betänkande med förslag rörande statlig hjälpaktion åt vissa egnahemslåntagare (Statens offentliga utredningar 1931: 37).

I betänkandet har behandlats huvudsakligen följande spörsmål, nämligen: egnahemslåntagarnas ekonomiska svårigheter, dessas omfattning, art och orsaker; sänkning av vissa räntesatser å egnahemslånen; annuitemernas uppdelning å flera inbetalningsterminer; tilläggslån för om-, till- eller nybyggnad; vissa ändringar i bestämmelserna för den statsunderstödda premielåneverksamheten; samt åtgärder för hjälp i det aktuella krisläget.

1931 års
egnahems-
utredning.

Egnahemsutredningen, som funnit åtgärder av sistberörda slag påkallade, har rörande olika utvägar att bringa de mest betungade låntagarna hjälp anfört i huvudsak följande:

Till en början hade utredningen övervägt förslag om genomförande av en hjälpaktion åt egnahemslåntagare genom direkta avskrivningar å kapital eller ränta. Mot en dylik åtgärd talade emellertid vissa skäl. Avskrivning skulle nämligen erhålla karaktär av gåva och därigenom lätt kunna medföra den verkan, att låntagarna miste intresset att reda sig själva. Låntagarna kunde vidare lätt förledas till den tanken, att staten i trängande fall alltid skulle träda emellan. Därtill komme, att en på sådant sätt lämnad hjälp skulle kunna innebära en premiering av mindre skötsamma låntagare. På grund av antydda farhågor hyste utredningen den uppfattning, att det skulle innebära en avgjord fördel, om den statliga hjälpaktionen, som utöver de föreslagna räntesänkningarna enligt utredningens mening borde komma till stånd, i största möjliga utsträckning toge form av lån i stället för gåva. Beträffande lämplig låneform hade inom utredningen förelegat olika förslag, avseende dels utvidgning av premielåneverksamheten genom nya låneformer inom denna i förening med ökad anslagstilldelning, dels ock ett av egnahemsstyrelsen tidigare avgivet förslag om inrättande av s. k. stödlån. Utredningen hade emellertid av vissa närmare angivna skäl icke funnit någon av dessa former var för sig fullt lämpad för nu ifrågavarande ändamål. För den skull hade utredningen sökt utfinna en ny form av lån, som med upptagande av den av egnahemsstyrelsen föreslagna benämningen kallades *stödlån*.

Efter angivande av de riktlinjer, enligt vilka dylika lån borde utlämnas, har egnahemsutredningen vidare anfört:

I fråga om det sammanlagda belopp, som för budgetåret 1932/1933 erfordrades för nu ifrågavarande ändamål, hade egnahemsutredningen, med stöd av från låneförmedlarna inhämtade uppgifter, beräknat detta till 2 miljoner kronor. Vid granskning av de inkomna uppgifterna, därvid hänsyn tagits till det statsfinansiella läget, hade utredningen emellertid funnit, att medelsbehovet — för hjälp i de mest trängande fallen — torde kunna begränsas till 1,100,000 kronor. Då stödlånen icke vore av den

4 Sammansatt första lag- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 11.

natur, att de kunde jämföras med lån ur statens utlåningsfonder, torde på sätt, som gällde ifråga om premielånen, medel böra anskaffas genom särskilt anslag, lämpligast reservationsanslag.

Vid egnahemsutredningens betänkande har fogats ett efter de av utredningen angivna riktlinjer utarbetat förslag till kungörelse angående villkor och bestämmelser för utlämnande av stödlån till egnahemslåntagare. Förslaget är såsom *bilaga* fogat vid detta utlåtande.

Yttrande.

I yttrande den 28 januari 1932 rörande egnahemsutredningens ifrågasatt förslag om stödlån och beviljande av anslag för sådant ändamål å 1,100,000 kronor har *statskontoret* erinrat, att detta anslag enligt utredningens mening endast torde kunna förslå till hjälp i de mest trängande fallen. Det kunde enligt statskontorets åsikt ifrågasättas, om i staten för budgetåret 1932/1933 utrymme kunde beredas ens för nämnda belopp. Om däremot beloppet ytterligare begränsades, torde någon verklig lättnad för egnahemsrörelsen knappast kunna beredas och ändamålet med denna form av hjälpåtgärder sannolikt i stort sett förfelas. Statskontoret kunde därför icke stödja förslaget.

*Departements-
chefen.*

Chefen för jordbruksdepartementet har anfört:

»Lika med egnahemsutredningen finner jag särskilda åtgärder påkallade för att i det aktuella krisläget bispringa sådana egnahemslåntagare, som äro i trängande behov av bistånd, för såvitt de visat sig skötsamma och dugliga. Vid dylik hjälpåtgärd erfordras noggrann prövning av de enskilda fallen, i syfte att största möjliga nytta ernås av den ifrågasatta anordningen. Hjälpen torde böra lämnas i den av egnahemsutredningen föreslagna formen, nämligen medelst räntefria stödlån för utförande av erforderliga förbättringsarbeten å vederbörande lägenhet eller för anskaffande av för lägenhetens brukande nödiga inventarier eller för betalning av överhängande gäld. Med hänsyn till stödlånens karaktär av hjälpåtgärd, finner jag mig jämväl kunna godtaga förslaget rörande sättet för lånens återbetalning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för premielån till egnahemslåntagare. Möjlighet att erhålla stödlån bör stå öppen för såväl jordbruks- som bostadslåntagare. Även den ifrågasatta högsta gränsen för lånets storlek, 750 kronor, finner jag lämpligt avvägd. Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot de av utredningen föreslagna riktlinjerna för ifrågasatt lånerörelse. Därest riksdagen biträder förslaget, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Vad därefter angår medelsanvisningen för ändamålet, har egnahemsutredningen beräknat medelsbehovet till 1,100,000 kronor. I betraktande av det statsfinansiella läget torde jag emellertid för nu ifrågasatt ändamål icke kunna för det närmast kommande budgetåret föreslå högre anslagsbelopp än 550,000 kronor. Anslaget bör hava reservationsanslags natur.»

Utskottet.

Jämväl utskottet anser förhållandena påkalla, att en särskild stödverksamhet från statens sida kommer till stånd i ändamål att bistå de egna-

hemsåntagare, som äro i mest trängande behov av hjälp. Utskottet finner sig också kunna godtaga den form och de grunder härför, som innefattas i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Härvid vill utskottet emellertid erinra, att utskottet i annat denna dag avgivet utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 256 tillstyrkt anvisande av statsmedel för utlämnande av stödlån jämväl åt andra jordbrukare än egnahemsåntagare för i huvudsak samma ändamål och på villkor, likartade med dem, vilka angivits i nu förevarande förslag. Beträffande frågan om lånens återbetalning har utskottet i nämnda utlåtande uttalat, att, därest konjunkturerna för jordbruket icke i märklig grad förbättrats, då återbetalningsskyldighet av lånen såsom regel skulle inträda, statsmakterna borde taga under övervägande, i vad mån lindring i de stadgade återbetalningsvillkoren borde äga rum. De synpunkter, utskottet sålunda gjort gällande, anser utskottet böra vinna tillämpning jämväl beträffande stödlånen åt egnahemsåntagarna.

Rörande det erforderliga anslagsbeloppet har i motionerna I: 309 och II: 462 upptagits det av egnahemsutredningen föreslagna beloppet 1,100,000 kronor. Departementschefen har av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna ifrågasätta högre belopp än 550,000 kronor. Det synes emellertid utskottet finnas allt fog för antagandet, att, på sätt statskontoret framhållit, med en dylik begränsning av anslaget ändamålet med ifrågasättande form av hjälpåtgärder sannolikt komme att i stort sett förfelas. Med denna uppfattning har utskottet ansett sig, oaktat de betänkligheter av statsfinansiell natur, som häremot framkommit, böra tillstyrka bifall till motionärernas yrkanden i nu förevarande hänseende.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149 i nu förevarande del och med bifall till motionerna I: 309 och II: 462, likaledes i nu förevarande del, för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag, av stödlån till egnahemsåntagare, för budgetåret 1932/1933 under tionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 1,100,000 kronor.

Stockholm den 7 juni 1932.

På sammansatta första lag- och jordbruksutskottets vägnar:

G. A. BJÖRKMAN.

6 Sammansatt första lag- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 11.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första lagutskottet:

första kammaren: herrar *Larson* i Lerdala, *Svenson* i Eskhult, *Bissmark* och *Branting*;

andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Christenson*;

från jordbruksutskottet:

första kammaren: herrar *Carl E. Eriksson*, *Gabrielsson*, *Dalberg* och friherre *Lagerfelt*;

andra kammaren: herrar *Pettersson* i Bjälbo, *Sköld*, *Carlström* och *Pehrsson* i Bramstorp.

Reservation

av herrar *Björkman*, *Bissmark*, *Pettersson* i Bjälbo, *Carlström* och *Christenson*, vilka hemställt,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i nu förevarande del och med avslag å motionerna I: 309 och II: 462, likaledes i nu förevarande del, för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefens i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag, av stödlån åt egnahemslånetagare för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 550,000 kronor.

Bilaga.

Av 1931 års egnahemsutredning upprättat.

Förslag

till

kungörelse angående villkor och bestämmelser för utlämnande av stödlån till egnahemslåntagare

§ 1.

För att bringa egnahemslåntagare hjälp i förhanden varande nödläge må, under nedan angivna villkor och i nedan nämnd ordning, lån av statsmedel utlämnas (*stödlån*).

§ 2.

Stödlån må ej utlämnas till annan än den, som genom förmedlare av statslån från egnahemslånefonden tilldelats egnahemslån för jordbrukslägenhet eller bostadslägenhet och

- a) befinnes vara i påtagligt behov av ekonomiskt bistånd samt
- b) kan förete goda vitsord om sin person, arbetsduglighet och lämplighet såsom egnahemsinnehavare.

§ 3.

Stödlån må beviljas:

a) för utförande av arbete å lägenheten såsom dikning, dränering, nyodling, betesförbättring, anläggning för trädgårdsodling, grusning eller jordkörning av mosse, förbättring av åbyggnaderna, gödselvård eller dylikt;

b) för annat ändamål såsom för anskaffande av för lägenhetens brukande nödiga levande och döda inventarier eller betalning av överhängande gäld.

§ 4.

Stödlån må ej utgå med högre belopp än som motsvarar arbetskostnaden för det arbete, som är avsett att komma till utförande, eller som erfordras för anskaffande av inventarier eller betalning av gäld, som förut sagts.

Lånebelopp må för varje låntagare ej överstiga 750 kronor.

§ 5.

Å utbekommet lånebelopp erlägges, med nedan angivet undantag, ej ränta.

Lånet åtnjutes amorteringsfritt till och med tredje året efter utgången av det år, varunder lånet beviljats. Beviljat lånebelopp, som ej lyftats under sagda tid, må icke därefter uttagas av låntagaren.

För tiden från och med utgången av tredje året erlägges en årlig kapitalavbetalning utgörande $\frac{1}{7}$ av utbekommet lånebelopp, intill dess hela lånet är guldett.

Det står låntagaren fritt att när som helst under lånetiden göra extra avbetalningar utöver amorteringsplanen å den återstående kapitalskulden.

Utbekommet stödlån, som avser utförande av arbete, anses guld, då låneförmedlaren finner arbetet vara inom föreskriven tid vederbörligen utfört.

Lånet är efter skedd uppsägning genast förfallet till återbetalning i dess helhet, därest det befinnes, att låntagaren lämnat bedräglig uppgift vid stödlånets sökande, eller om han uppenbarligen använt lånebeloppet för andra ändamål, än som med lånet avsetts, eller om han visat försumlighet i att erlagga föreskrivna betalningar å lånet eller underlåter att fullgöra åtagna arbetsprestationer eller andra förpliktelser, eller om sådana förhållanden inträffat, att han med hänsyn till det med stödlånet avsedda syfte uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

Sker uppsägning av lånet enligt vad ovan sagts, löper oguldet lånebelopp från och med förfalldagen med 5 procent årlig ränta tills full likvid sker.

§ 6.

Innan någon del av lånet utbetalas, skall låntagaren avlämna skuldförbindelse, innehållande hans åtaganden i fråga om lånets användande och återbetalning. Därjämte skall mellan låneförmedlaren och låntagaren upprättas kontrakt i två exemplar, innehållande de bestämmelser för lånets åtnjutande och återbetalning, som i denna kungörelse sägs. För behörigt fullgörande av dessa åligganden skall låntagaren ställa säkerhet i form av in-teckning i fastigheten eller borgen av två personer, som godkännas av vederbörande låneförmedlare, eller annan säkerhet, som godtages av låneförmedlaren. Här avsedd säkerhet erfordras icke, där stödlån avser utförande av arbete och där tillika överenskommelse träffas mellan låneförmedlaren och låntagaren, att lånet utbetalas i mån av arbetets utförande.

§ 7.

Stödlån sökas hos vederbörande låneförmedlare, som efter erforderlig utredning äger att i mån av tillgång till för ändamålet anvisade statsmedel bevilja här avsedda lån.

§ 8.

Av låneförmedlaren beviljat stödlån skall i varje särskilt fall underställas statens egnahemsstyrelsens prövning.

§ 9.

Mom. 1. Låneförmedlare, som önskar erhålla stödlåneanslag, skall till egnahemsstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökan enligt av styrelsen fastställt formulär. Det åligger egnahemsstyrelsen att med eget utlåtande överlämna ansökningarna till Kungl. Maj:t.

Mom. 2. Av Kungl. Maj:t beviljat stödlåneanslag må av vederbörande låneförmedlare på en gång eller i skilda delar lyftas i statskontoret mot avlämnande av en utav låneförmedlaren utställd, av statskontoret godkänd förbindelse, som skall innefatta låneförmedlarens åtagande att använda erhållet stödlåneanslag enligt härom meddelade föreskrifter samt att till statskontoret eller order återbetala stödlåneanslaget eller del därav under de förutsättningar och i den ordning nedan stadgas.

Mom. 3. Vad av stödlåneanslag icke vid utgången av det år, för vilket anslaget beviljats, blivit för ändamålet disponerat, skall till statskontoret inbetalas före utgången av maj månad nästföljande år, där ej Kungl. Maj:t på av låneförmedlaren före utgången av januari månad sist sagda år ingiven ansökning medgiver denne rätt att ytterligare ett år innehava sålunda odisponerat anslagsbelopp. Av låneförmedlaren beviljat stödlånebelopp, som icke till fullo utbetalats inom föreskriven tid för lånets utbekommande, så ock alla de kapitalbelopp å utlämnade lån, som låntagare återbetalar till låneförmedlaren, skola av låneförmedlaren inbetalas till statskontoret före maj månads utgång året efter det, då berörda tidsfrist utlöpte eller då återbetalningen ägde rum.

Mom. 4. Det åligger egnahemsstyrelsen att årligen senast den 1 maj meddela statskontoret erforderliga uppgifter angående de belopp, en var låneförmedlare har att jämlikt mom. 3 inbetala.

§ 10. -

Det åligger låneförmedlare att noggrant tillse och övervaka, att missbruk av lånemedel förebygges och att syftet med lånerörelsen tillgodoses.

Då på grund av utebliven betalning å stödlån fråga hos låneförmedlare uppkommer att verkställa avskrivning å lånets kapitalbelopp, skall låneförmedlaren genom egnahemsstyrelsen underställa frågan Kungl. Maj:t, som beslutar rörande den av låneförmedlaren ifrågasatta avskrivningsåtgärden.

§ 11.

Mom. 1. Låneförmedlare, som tilldelats stödlåneanslag, är skyldig att beträffande här avsedd låneverksamhet ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och anvisningar, som egnahemsstyrelsen må meddela, samt lämna styrelsen omedelbar tillgång till samtliga verksamheten berörande räkenskaper och handlingar ävensom att till styrelsen avgiva de redogörelser över verksamheten, som skola lämnas enligt instruktion eller av styrelsen meddelade särskilda föreskrifter.

Mom. 2. Finner egnahemsstyrelsen, att låneförmedlare, som tilldelats stödlåneanslag, använt sådant belopp i strid med gällande bestämmelser eller eljest brutit i sina skyldigheter rörande tillgodonjutande av anslaget, äger styrelsen anmäla förhållandet för Kungl. Maj:t, som bestämmer, huruvida beloppet skall vara förfallet till återbetalning.

Sådan anmälan må jämväl göras av statskontoret, därest låneförmedlaren icke ställer sig till efterrättelse meddelade bestämmelser i fråga om betalning av lånebelopp eller ränta.

§ 12.

Statens egnahemsstyrelse, som har att öva tillsyn över lånerörelsen, äger att meddela de föreskrifter i övrigt, som må erfordras för verksamhetens behöriga fullgörande.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1932.